

Пересічне значення показника АСГО для території Кременецького району становить 0,81. У межах адміністративних утворень спостерігаються варіаційні відхилення відносно пересічного значення.

Низький рівень залучення земель до АСГО притаманний для Попівцівської (0,63), Устечківської (0,64), Млиновецької (0,65), Сапанівської (0,68), Розтоцької (0,75) сільських рад. Середнє значення показника (0,81-0,87) у Жолобівській, Лопушненській, Дунаївській, Шпиколосівській, Великоминівецькій, сільських радах. Високим рівнем залученням земель до АСГО характеризуються території Великогорянської (0,90), Великобережецької (0,91) та Крижівської (0,91) сільських рад, а надмірним сільськогосподарськи угіддя Чугалівської (0,93), Гаївської (0,95), Старопочаївської (0,95) сільських рад, а також міста Кременець (0,90) та міста Почаїв (0,95).

На сьогодні у районі виникає необхідність запровадження заходів щодо використання й охорони земель, які включають у себе забезпечення оптимального розподілу земель різного цільового використання між галузями виробництва, а також максимальне збереження земель сільськогосподарського призначення як засобу виробництва та інших земель, використання яких є життєвою необхідністю.

Перш за все, потрібно зменшити сільськогосподарську освоєність території, яка становить 71,46%. Серед заходів, що передбачають виведення невлаштованих земель із сільськогосподарського використання і направлені на збереження і відтворення ґрунтів, підвищення родючості земель, охорону навколишнього середовища від забруднення, збереження природних комплексів, можна виділити такі: залуження сильно еродованих земель; створення необхідної кількості водорегулювальних і полезахисних лісосмуг, насаджень уздовж річок та навколо водойм, суцільних насаджень на деградованих ґрунтах; створення санітарно-захисних зон навколо господарських та інших об'єктів; створення системи гідротехнічних протиерозійних споруд (стави, вали, канали, тераси тощо); створення та розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду [2].

Джерела інформації:

1. Головне управління Держгеокадастру у Тернопільській області. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://ternopilka.land.gov.ua>
2. Кіпчач Ф. Землі України: категорії, право власності, стан використання, охорона: навч. посібник / Федір Кіпчач. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – 240 с.
3. Кременецький район – Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Кременецький_район
4. Паньків З. П. Земельні ресурси. навч. посібник / З.П. Паньків. - Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 272 с.
5. Сухий П. Територіальна диференціація сільськогосподарського землекористування природних районів Передкарпаття / П. Сухий Т-М. Атаманюк// Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія. – Тернопіль: СМП «Тайп». – №1 (випуск 36). – 2014. – 261 с.

*Бартко С. студентка 2 курсу Г-21 групи
наук. керівник - Н. Б. Таранова, к. г. н., доц.*

ГІДРОМЕТЕОРОЛОГІЧНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

Мета статті: полягає у розкритті значення Гідрометслужби для населення; дослідження основних історичних етапів, які переживала вона на своєму шляху; дослідження сучасного стану національної гідрометеорологічної служби України.

Виклад основного матеріалу: Інформування населення про стан погодних умов на найближчі дні та попередження про несприятливі явища є об'єктивною потребою кожної людини. Своєчасні попередження про стихійні лиха зберігають найдорожче – людське життя.

Кількість стихійних лих, пов'язаних з гідрометеорологічними природними явищами, значно зросла протягом останніх десятиліть. Так, за даними Бюро зі зниження ризику стихійних лих ООН з 1995 по 2017 рік від стихійних лих, зумовлених погодними факторами, загинуло близько 606 тис. людей, близько 4,1 млрд. людей втратили своє майно та отримали каліцтва. Наукові дослідження

повідомляють, що зміни глобального і регіонального клімату сприяли частішим проявам стихійних лих [3, с. 6].

Статистика свідчить, що більш 70% матеріальних втрат і до 90% людей, що постраждали від стихії, стали жертвами небезпечних природних явищ, зумовлених метеорологічним і гідрологічними причинами. За оцінками провідних світових страхових компаній сучасні економічні збитки від стихійних лих у 8 разів більші, ніж у 60-ті роки минулого століття [3, с. 7].

Не обходять такі лиха і Україну. Щорічно в Україні зафіксовано близько 150 випадків стихійних метеорологічних явищ.

Головним завданням Гідрометеорологічної служби України є забезпечення населення всіма видами метеорологічної і гідрологічної інформації. Повсякденна цілодобова робота метеорологів, гідрологів, синоптиків дає можливість завчасно вжити заходів до запобігання можливих збитків від небезпечних явищ погоди [1, с. 154].

Щорічно організації гідрометеорологічної служби країни дають близько 275 тисяч прогнозів і попереджень, у тому числі близько 1,5 тисяч оперативних інформацій і спеціальних доповідей; більше 7 тисяч щоденних гідрометеорологічних бюлетенів, близько тисячі агрометеобюлетенів, близько 80 тисяч метеорологічних прогнозів, близько 5 тисяч попереджень про небезпечні та стихійні гідрометеорологічні явища [4, с. 50].

Українська гідрометеорологічна служба має давні традиції. Заснована майже століття тому, вона завжди крокувала в ногу з часом. Візуальні спостереження за погодою, режимом річок на території України розпочалось ще за часів Київської Русі. Літописи X-XII століть містять відомості про екстремальні гідрологічні явища, в першу чергу, катастрофічні повені або надзвичайно низький стік річок, пов'язаний з посухами [1, с. 4].

Розвиток метеорологічних спостережень в Україні, як і в усьому світі, був викликаний господарською діяльністю людини. Господарювання на землі, врожай залежали від кількості атмосферних опадів, температури повітря тощо. Метеорологічна інформація використовувалась і для оптимізації часу різних етапів сільськогосподарських робіт. Врахування метеорологічних і кліматичних умов було необхідним і для інших галузей господарства, вирішення оборонних задач [1, с. 6].

Майже чверть тисячоліття тому на теренах теперішньої України розпочалися перші інструментальні метеорологічні спостереження. Наукою метеорологією була одержима велика кількість вчених і громадських діячів.

Недарма українці увіковічують імена своїх видатних попередників. У 2017 року Центральній геофізичній обсерваторії присвоєно ім'я видатного українського метеоролога і кліматолога, професора, академіка Академії наук УРСР, організатора метеорологічної служби в Україні Бориса Срезневського. Іменем першого президента Національної академії наук, природознавця Володимира Івановича Вернадського – "Академік Вернадський" – названа єдина українська антарктична станція, яка наразі входить до Регіональної опорної синоптичної мережі та Регіональної опорної кліматичної мережі Глобальної системи спостережень за кліматом [2, с. 5].

Гідрометеорологічна служба в Україні протягом своєї майже столітньої історії зазнала тяжких воєнних часів другої світової війни, Чорнобильської аварії, часів відбудови, перебудови, зазнає не легші часи зараз. Але завжди в центрі уваги – найцінніший скарб, висококласний, майже п'ятитисячний колектив відданих своїй справі спеціалістів. Це вони займаються науковою гідрометеорологічною діяльністю, розробляють нові технології, випробовують нові прилади та автоматизовані станції, вивчають і прогнозують поведінку примхливої погоди, проводять справжні наукові агрометеорологічні дослідження для подальшого вдалого прогнозування врожайності сільськогосподарських культур, до того ж щодня знаходяться на передовій, першими зустрічають негоду. Неймовірну кількість різноманітних професій поєднує в собі гідрометслужба і кожна з них – важлива ланка в цілісній системі гідрометеорологічних спостережень, прогнозування і гідрометеорологічного забезпечення [1, с. 6]

Слід особливо підкреслити, що в складних економічних умовах при мізерному бюджетному фінансуванні, невисокій заробітній платі вдалось не тільки зберегти трудові колективи і унікальну державну систему гідрометеорологічних спостережень і базових спостережень за забрудненням довкілля, але й забезпечити її функціонування на такому рівні, який в цілому відповідає вимогам державних органів влади, господарства та населення України [1, с. 169].

Наразі національна гідрометслужба налічує більше тисячі пунктів спостережень. Державна система гідрометеорологічних спостережень – комплексна багаторівнева спостережно-інформаційна система, призначена для проведення систематичних спостережень за гідрометеорологічними умовами (на річках, озерах, морях), станом атмосфери, забруднення навколишнього природного середовища (забруднення вод, повітря) під впливом природних і антропогенних факторів та забезпечення споживачів інформацією про їх фактичний та очікуваний стан [4, с. 52].

Джерела інформації:

1. Гідрометеорологічна служба України // за ред. Липінський В. М. Київ, 2011. 232с.
2. Гроховецька І. Роль Гідрометеорологічної служби на забезпечення сталого розвитку України [електронний ресурс] // Український гідрометеорологічний журнал. 2017. № 2. С. 4-7. URL: http://meteo.gov.ua/files/content/docs/news/press_2_2017 (дата звернення 27.03.2018).
3. Гроховецька І. До Всесвітнього метеорологічного дня і Всесвітнього дня водних ресурсів [електронний ресурс] // Український гідрометеорологічний журнал. 2017. № 1. С. 5-8. URL: http://rnr.gov.ua/data/files/us_8zv//22%20березня!%202018.pdf (дата звернення 28.03.2018).
4. Чухліб В. Триста років на службі у погоди // Надзвичайна ситуація. 2005. №10. С. 50-52.

*Винарчук В. магістрантки I курсу мГ-1 групи
наук. керівник – Гулик С.В., к. г. н., викл.*

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ МІСТА ЗБАРАЖ ТА ЙОГО ОКОЛИЦЬ

Метою статті є дослідити передумови формування антропогенних ландшафтів міста Збараж та його околиць.

Виклад основного матеріалу. *Історико-географічні особливості заселення.* Природні умови регіону на всіх історичних етапах були сприятливими для розвитку процесів заселення, господарського, зокрема землеробського, освоєння та формування ландшафтів. Найбільший вплив на ці процеси мали такі природні особливості Поділля: вигідне економіко-географічне розташування на шляхах між країнами Західної та Східної Європи, Причорномор'я і Прибалтики; рівнинний рельєф, щільна річкова мережа та достатня водозабезпеченість території; помірно-континентальний теплий і вологий клімат, сприятливий для життя і господарської діяльності людей; розповсюдження у минулому на заході широколистих, а на сході, переважно, лісостепових ландшафтів із значними ділянками лісів і лучних степів, достатньо родючих сірих і темно-сірих опідзолених ґрунтів, опідзолених і типових чорноземів, багатство та різноманітність природних ресурсів.

Серед суспільних чинників для формування ландшафтів Поділля суттєве значення мали групи: соціально-економічних, історико-політичних та етнодемографічних чинників. З урахуванням цих чинників проаналізована придатність природних ресурсів та ландшафтів Поділля для заселення та господарського освоєння.

На обох берегах тихоплинної річки Гнізни, притоки Серету, на мальовничій Подільській височині, розкинулось старовинне місто Збараж. В народі ходять легенди, ніби тут збирались хоробрі дружини для захисту рідного краю, відтак це місце стало називатися Збаражем (Збиражем). Першу писемну згадку про нього зустрічаємо у Галицько-Волинському літописі 1211 року. Літописний Збараж проіснував до 40-х років XIII ст. У 1241 році він був зруйнований під час татаро-монгольської навали. В наступні півтора століття про Збараж немає жодних згадок. У 1393 році він згадується у зв'язку зі спорудженням феодального замку.

Передумови формування антропогенних ландшафтів. Вивчення поселенського природо-користування є невід'ємною частиною історико-